

התנועה הרפורמית
יהדות מתקדמת בישראל

אחת לשבע שנים, שוממים את הקרקע,
שוממים חובות, נכנסים לזמן שבת,
שבת לארץ, שבת לה' שבת לעצמך...

חובות ושמיטת

על פי המקרא אחת לשבע שנים המלווים אמורים לשמוט את חובם:
מקץ שבע-שנים, תעשה שמיטה. בִּזְמַן הַשְּׁמִיטָה--שְ�מוּט כָּל-בְּעֵל מִשֶּׁה יְדוֹ, אֲשֶׁר
יִשֶּׁה בְּרַעְיוֹ: לֹא-יִגֹשׁ אֶת-רַעְיוֹ וְאֶת-אֲחִיו, כִּי-קָרָא שְׁמִיטָה לֵה'. (דברים ט"ו, א-ב)

וכדי למנוע מצב בו יפסיקו עשירים להלוות לעניים מתרה בנו התורה:
הַשְּׁמִר לָךְ פֶּן-יִהְיֶה דָבָר עִם-לִבְּךָ בְּלִיעַל לְאֹמֹר, קִרְבָּה שְׁנַת-הַשְּׁבַע וְרַעְיָה
עֵינֶךָ בְּאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן, וְלֹא תִתֵּן לוֹ; וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל-ה', וְהָיָה בְּךָ חֶטָּא. נָתַן תִּתֵּן לוֹ, וְלֹא-יֵרַע
לְבָבְךָ בְּתַתֵּן לוֹ: כִּי בְּגָלַל הַדָּבָר הַזֶּה, יִכְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל-מַעֲשֶׂיךָ, וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ. כִּי
לֹא-יִחְדַּל אֲבִיּוֹן, מִקֶּרֶב הָאָרֶץ; עַל-כֵּן אֲנֹכִי מֵצֹנֶה, לְאֹמֹר, פִּתְחֵם תִּפְתָּח אֶת-יָדְךָ לְאֲחִיךָ לַעֲנִיָּה
וּלְאֲבִינָהּ, בְּאַרְצְךָ (דברים ט"ו, פסוקים ט"ז-י"א)

אולם, למרות התראות התורה, אנשים ככל הנראה הפסיקו להלוות לעניים כסף מתוך החשש
שהאחרונים לא יחזירו להם את כספם, וכך נוצרה מצוקה כפולה שבה לאנשים העניים לא
היתה אפשרות להלוות כסף. כשהתופעה הזו גברה החליט הלל הזקן להתקין תקנה חדשה
הנקראת תקנת הפרזבול. לפי תקנה זו, המלווה מעביר את חובו לידי בית דין באמצעות שטר
הנקרא "שטר פרזבול", וכך בעצם הוא אינו גובה את החוב אלא בית הדין גובה אותו. תקנה
זו התקבלה על ידי רוב פוסקי ההלכה, והיא הפיתרון ההלכתי המקובל היום לעניין שמיטת

לומדים שמיטה

"התכלית העיקרית של שמיטת החוב בשביעית הוא מפני "כי קרא שמיטה לה" - להסיר
את העול היותר כבד שמתקבץ לרגלי שליטת העשירים על העניים, מפני שהוצרכו להם
איזה פעם להלוואה, שהכניעה והעבדות תהיה מוטבעת בלב מי שירגיש על עצמו חוב
לחבירו. "עבד לווה לאיש מלוה". והשעבוד הזה עלול להכניע את ישרי לב לפני עשירים
תקיפים שיהיו המה המלוים. על כן תבוא השמיטה ותתיר אלה החרצובות."
(הרב קוק, אורות הרא"ה, חלק ב', פרק י', משנה ט')

"ו'כִּשְׁרָאוֹ חֲכָמִים שְׁנִמְנְעוּ הָעַם מִלְּהֻלוֹת זֶה אֶת זֶה וְעוֹבְרִים עַל מֶה שְׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה
"הַשְּׁמִר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לִבְּךָ בְּלִיעַל לְאֹמֹר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע וְגו'" - עֲמִדוּ
וְתִקְּנוּ פְּרוֹזְבּוֹל. דְּהֵינּוּ, שְׁמִיטָה הַמְלִיחָה אֶת חוּבוֹ לְבֵית דִּין, אֲף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מוֹסֵר
לָהֶם שְׁטָרוֹ, אֲלֹא שְׂאִינָם לָהֶם לְפָנֵי הַשְּׁמִיטָה "הַרְיֵנִי מוֹסֵר לָכֶם חוּבִי שְׂאֵגְנוּ כָּל
זִמְנָן שְׂאֵרָצָה", וְכִשְׂאוֹמֵר דְּבָרִים הִלְלוּ עֲשִׂאוֹם חֲכָמִים כְּאֵלוֹ מִסֵּר שְׁטָרוֹ לְבֵית דִּין.
וְהַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹ לְבֵית דִּין לְפָנֵי הַשְּׁמִיטָה וְאֹמֵר לָהֶם "אַתֶּם גְּבוּ לִי חוּבִי" - אֵין שְׂבִיעִית
מִשְׁמִטָּה מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר "לֹא יִגֹשׁ אֶת רַעְיוֹ", וְזֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לִגְשׁ, שְׂהִבִּית דִּין
נוֹגֵשִׁים בְּשִׁבְלֵי חוּב זֶה שְׁכָּבֵר נְמִסֵּר לָהֶם לְפָנֵי הַשְּׁמִיטָה. וְאִפְלוּ אֵין לוֹ שְׁטָר כָּלֵל
אֲלֹא חוּב בְּעַל פֶּה - מוֹעִיל פְּרוֹזְבּוֹל" (הרמב"ם, הלכות שמיטה, פרק ט, הלכה ג')

בשני המקורות האלו אנו רואים פער גדול בין הרף החזוני, האידיאליסטי, של בלימת
הפערים הכלכליים- חברתיים בין עשירים לעניים, על ידי יצירת מנגנון של שמיטת חובות
אחת לשבע שנים לבין המציאות האנושית בה לאנשים קשה לוותר על כספם, והם אינם
מסכימים למצווה המקראית ומוצאים פיתרון הלכתי לעקוף אותם.

שמיטת חובות הנה מצווה מאוד קשה ליישום, ובכלל שמיטה של רכוש הינו דבר העומד
בניגוד לטבע האנושי, וכהוכחה לכל אנו רואים שגם את מצוות היובל בה כל איש אמור
לשוב אל נחלת אבותיו (כלומר שאם אדם מסוים צבר עוד אדמה בחייו עליו להחזיר אותה
לבעליה המקוריים בשנת היובל) כנראה שלא קוימה מעולם.

המשך >>>

ושבתה הארץ

אוסף דפי לימוד
העוסקים בשנת
השמיטה בהיבטים
שונים המסודרים לפי
אותיות הא'-ב'.

א אוצר בית הדין

ב בעלות

ג גינה קהילתית

ד דרור בארץ

ה הפקר

ו ושבתה הארץ (הקשר בין שמיטה לשבת)

ז זבל

ח חובות ושמיטתן

ט טיפוח עולם הרוח

י יובל

כ כומפוסט

ל ללא חשש שביעית?

מ מקומיות

נ נתינה

ס סוחר שביעית

ע עבדות מודרנית

פ פרוזבול

צ צרכנות נכונה

ק קיימות

ר רשות הרבים

ש שנת שבתון

ת תזונה לשנת שמיטה

שמיטת חובות היא סוגיה הנתונה למחלוקת. יש הסוברים שהאדם כלל לא אמור לשמוט את חובותיו ושעל הלווה להיות מספיק אחראי כדי שיהיה מסוגל להשיב את חובו. שמיטת חובות היא סוגיה שאינה רלוונטית רק לימי קדם. אנו רואים שגם היום הכלכלה הישראלית והכלכלה העולמית עסוקים בשאלה מתי נכון לשמוט לאנשים מסוימים, או למדינות מסוימות את חובם על מנת להשיג איזון כלכלי, ולפעמים אפילו על מנת למנוע קריסה של המערכת כולה בגלל הצטברות של חובות שלא ניתן לשלם אותם. קיימת גישה המנסה לייצר מצבים שבהם לא בדיוק שומטים חובות אבל מייצרים תנאים יותר נוחים לשלם אותם, או משנים את האווירה הכלכלית כך שתהיה תומכת יותר בשכבות החלשות. ראו לדוגמא את דבריהם של פרופסור אבי שגיר ופרופסור ידידיה שטרן:

"אם נשכיל להבין שהשמיטה אינה סעיף בהלכות כשרות, אלא הזדמנות לתיקון שגיאות והפרזות אישיות, חברתיות ולאומיות שנצברו בשש שנות המעשה, נוכל להפתח, למשל, לרעיונות הבאים: אחת לשבע שנים ייבנה תקציב המדינה באופן שיהיה נדיב מהמקובל כלפי החלשים. אפשר לחשוב על הגדלה מדודה של תשלומי העברה לנזקקים; על סבסוד מוצרי יסוד; על מיקוד לאומי למלחמה בעוני ועוד ("זאכלו אביוני עמך"). המדינה תשאף לייעד מדיניות כלכלית-חברתית שתנקוב במידת הפער המקסימלי בין העשירונים השונים שיש להגיע אליו אחת לשבע שנים, מתוך מגמה לשמר אופי של מדינת רווחה" (מתוך המאמר: תנוח, תחלק, תניח)

נקודות למחשבה • מה עמדתכם ביחס למצוות

- שמיטת החובות? האם אתם תומכים ברעיון שכזה?
- מה אתם חושבים על תקנת הפרוזבול? האם היא בעצם מייטרת את מצוות שמיטת הכספים? האם אתם מסכימים איתה? • האם יש לכם רעיון כיצד להפוך את מצוות שמיטת החובות לישימה ביימינו. אנו.

עושים שמיטה: רעיונות ליישם את השמיטה בחיי כל ישראלי

בשנה האחרונה הוצעה הצעה מאוד מיוחדת על ידי חברי הכנסת רות קלדרון ויצחק הרצוג שניסו להתאים את מצוות שמיטת החובות לחברה המודרנית:

מתוך כתבה באתר YNET: חברי הכנסת רות קלדרון (יש עתיד) ויו"ר העבודה ח"כ יצחק בוז'י הרצוג השיקו היום (ב') בכנסת יוזמה חדשה לשמיטת חובות גם לאזרחים. על פי היוזמה, יאתרו עמותות הפועלות בקרב המגזר שלישי ובהן "פעמונים", "ידיד" ו"מקימו", משפחות שנקלעו לחובות וילוו אותן בשנת השמיטה עד להגעה להסדר החובות בתום התהליך. מדובר בכ-5,000 משפחות שנקלעו לחובות בגין הלוואות מבנקים, תשלומי ארנונה, חובות לחברות הסלולר, חברת החשמל, רשויות המים וכו' שאין באפשרותן להחזיר.

במטרה לסייע למשפחות שייבחרו לפרויקט תוקם קרן שתגייס כספים מהציבור הרחב, מיחידים ומעמותות, וגם מקהילות יהודיות בחו"ל. המשפחות יסכימו ללווי צמוד של הארגונים החברתיים לאורך שנה שלמה, ובסופה, לקראת ספטמבר 2015, יזכו המשפחות להסדר חוב עלי פיו הבנקים וחברת חשמל למשל, יוותרו על שליש מהחוב; שליש מהחוב יחזיר הלווה ללא ריביות והצמדה, ושליש נוסף יכוסה באמצעות קרן התרומות.

ח"כ קלדרון מנהלת בימים אלה מגעים עם כמה בנקים כדי שישתתפו בתוכנית השמיטה. במקביל למבצע הסיוע ל-5,000 משפחות של חייבים באמצעות המגזר השלישי, התחייב שר הרווחה מאיר כהן לסייע באופן דומה ל-5,000 משפחות נוספות באמצעות משרד האוצר. גם כאן יזכו המשפחות שייכללו בפרויקט ללווי צמוד של עובדי רווחה, עובדים סוציאליים ואפילו פסיכולוגים.

המשך <<<

קלדרון אמרה הים כי היא "מאמינה שלו נצליח לסייע לעשרת אלפים בתי
אב ואם לצאת מן החובות ולחזור למעגל העבודה - יושב למרחב הציבורי
שלנו משהו מן האמון שחסר כל כך בישראל של היום"

לקריאת הכתבה במלואה:

1000907328=<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did>

ניתן גם לצפות בסרטון:

1PRPanBD39A=<https://www.youtube.com/watch?v>

- מה אתם חושבים על הצעה כזאת?
- האם הייתם תומכים בה?
- האם אתם יכולים למצוא דרך להיות מעורבים במאבק חברתי הקשור
בהפחתת החובות ובצמצום הפערים?

אני יודעת שהכסף לא חשוב
אני יודעת אם הלך אולי יום אחד ישוב
אני יודעת שאתה יודע שאני יודעת
שלחשוב עליו זה סתם בזבוז
של זמן שעובר עלינו גם בלעדינו הוא
יזוז

אני יודעת שאתה יודע שאני יודעת
שאני לא יודעת כלום
אבל מישהו היום דרך עלי
ואני לא יכולה לקום

אני יודעת שאתה יודע -
השתכרתי החודש לא רע
ובכל זאת הם הגיעו
להוציא לפועל אצלי בדירה

לקחו ת'טלויזיה ת'ארון את המגירה
שפכו את מה שאין בתוכה
אני יודעת שזה לא צודק
ואין לי הוכחה

ניסיתי להגיד שהמיסים
הורגים כל הגיון
והם אמרו לי שהם לא גונבים,
הם לוקחים ברישיון

אני יודעת שאתה יודע שאני יודעת
שאני לא יודעת כלום
אבל איך שזה קרה לי
לא יכולתי לקום

ויש כמוני מליונים
מתגלגלים ברחובות